

**DET KONGELIGE
SAMFERDSELSDEPARTEMENT**

Nærings- og fiskeridepartementet
Postboks 8014 Dep.
0030 OSLO

Deres ref
22/7109-3

Vår ref
22/2570-5

Dato
15. mars 2023

Høring - forslag til endring av miljøbestemmelsene i anskaffelsesregelverket

Vi viser til Nærings- og fiskeridepartementets brev av 8. desember 2022 vedlagt forslag om endringer i forskrift om offentlige anskaffelser §7-9, forsyningsforskriften § 7-9 og konsesjonsforskriften § 7-6 med sikte på en skjerpet plikt til å stille miljøkrav i offentlige anskaffelser.

Underliggende etaters merknader til Nærings- og fiskeridepartementets forslag kunne være nyttige i Samferdselsdepartementets arbeid med å vurdere forslagene. De ble derfor bedt om å sende sine høringuttalelser via Samferdselsdepartementet.

Statens jernbanetilsyn har opplyst at etaten ikke har merknader til forslagene. Vedlagt følger kopi av Statens vegvesens høringssvar av 27. februar 2023. Vi viser til etatens merknader til i høringssvaret. Under følger i tillegg enkelte kommentarer fra Samferdselsdepartementet.

Statens vegvesen (SVV) er en stor statlig oppdragsgiver som gjennomfører store og komplekse anskaffelser. Det gjelder bl.a. oppdrag knyttet til utbygging av riksveg, kontrakter for drift av disse og for drift av riksvegferjer. Dette innebærer at etaten har praktisk erfaring med å stille miljøkrav i et bredt spekter av anskaffelser. Samferdselsdepartementet mener derfor at SVVs kommentarer er et svært nyttig innspill til i det videre arbeidet med å vurdere hvordan en bør fastsette bestemmelser om miljøkrav i anskaffelsesregelverket.

Samferdselsdepartementet er generelt positiv til at det stilles miljøkrav til anskaffelser som det offentlige foretar. Det bør imidlertid være rom for å vurdere hvilke miljøkrav som bør stilles for den enkelte anskaffelse.

Postadresse
Postboks 8010 Dep
0030 Oslo
postmottak@sd.dep.no

Kontoradresse
Akersg. 59
www.sd.dep.no

Telefon*
22 24 90 90
Org.nr.
972 417 904

Avdeling
Avdeling for styring,
administrasjon og
samfunnssikkerhet

Saksbehandler
Elin Marie Furu
22 24 81 53

Som SVV påpeker vil et krav om å vekte miljøhensyn med minimum 30 pst. være en endring av anskaffelsesregelverket som i stor grad vil påvirke handlingsrommet til offentlige innkjøpere. De tre forslagene vil etter vår vurdering ikke ivareta oppdragsgivers behov for fleksibilitet godt nok, og at reglene vil virke mot sin hensikt.

Forslagene i høringsnotatet vil medføre en innskrenking av oppdragsgivers muligheter til å tilpasse konkurransegrunnlaget til den enkelte anskaffelse. Konsekvensen av dette vil være at samfunnets ressurser ikke brukes effektivt. Dette gjelder særlig fordi det ikke gis rom for å utforme konkurransegrunnlaget slik at det gir mest mulig miljø for pengene, men også fordi det vil påvirke oppdragsgivers handlingsrom utover det at miljø skal hensyntas.

Fleksibilitet for oppdragsgiver, og en stor grad av skjønnsfrihet, er viktig for å kunne stille de miljøkrav og kriterier som anses best egnet i den konkrete anskaffelsen. Dette er nødvendig for å kunne innta miljøkrav og -kriterier der hvor det er mest treffsikkert. Forslag 1 og 2 vil fjerne denne fleksibiliteten. SVV er f.eks. i store og komplekse anskaffelser avhengig av å kunne utøve skjønn slik at tiltak for å ivareta miljøhensyn kan gjøres der potensialet for miljøbesparelser er størst og på en måte som fanger opp både stedlige forhold og rammebetingelsene for det enkelte prosjekt.

Vekting av miljø kan også være den mest krevende måten for oppdragsgiver å ta miljøhensyn på. Dersom det er oppstilt et minstekrav i kravspesifikasjonen eller som kontraktkrav, så vil vurderinger for oppdragsgiver være om tilbudet oppfyller kravet eller ikke; f.eks. om det er et utslippsfritt kjøretøy som tilbys eller ikke.

Når miljø stilles som tildelingskriterium, så kreves det ikke bare å vurdere om et krav er oppfylt eller ikke, men oppdragsgiver må kunne vurdere miljøprestasjonen av de ulike løsningene som tilbys, og kunne skille mellom dem for å premiere den beste løsningen.

Departementet mener at forslagene slik de er presentert, kan medføre at ressursbruken for oppdragsgivere øker. Fordi det ofte kan være behov for spesialkompetanse ved den enkelte anskaffelse kan dette også øke utryggheten hos oppdragsgiverne, og føre til flere rettslige prosesser. Det kan også virke fordyrende.

I likhet med SVV, mener Samferdselsdepartementet at forslag 3, som innebærer at offentlige oppdragsgivere enten skal stille miljøkrav til ytelsen i den aktuelle anskaffelsen eller vekte miljøhensyn med minimum 30 pst., vil være det beste alternativet av de tre forslagene. Det vil i størst grad ivareta departementets synspunkter og kan bidra til å oppnå målene med forskriftsendringen.

Vi mener imidlertid at forslag 3 slik det nå foreligger, også åpner for noe tolkning. Nærings- og fiskeridepartementet foreslår nå følgende bestemmelse til ny § 7-9: *«På områder med ikke uvesentlig miljøbelastning skal oppdragsgiver enten stille miljøkrav til ytelsen, eller vekte miljøhensyn med minimum 30 prosent. Bruken av miljøkrav og vekting av miljøhensyn kan også kombineres.»* Iht. første punktum skal det enten stilles miljøkrav eller vekte

miljøhensyn, mens det i siste punktum står at disse også kan kombineres. Slik vi forstår bestemmelsen står siste punktum i motsetning til første punktum, hvor det må velges, enten å stille miljøkrav, eller å vekte miljøhensyn.

Videre mener vi at «ikke uvesentlig» i den foreslåtte bestemmelsen bør endres til «vesentlig» for å unngå dobbelt negasjoner. Videre bør det forklares noe nærmere hva som legges i «områder» i den foreslåtte bestemmelsen, da det kan forstås på mange ulike måter, bl.a. geografisk, som en resipient og type anskaffelse, for å nevne noen.

Andre utforminger av bestemmelsen om miljøkrav bør vurderes basert på:

- Et skal-krav om å ta klima- og miljøhensyn må knytte seg til de anskaffelsene der det vil ha en betydelig klima- og miljøgevinst å stille miljøkrav eller kriterier. Om mulig bør bestemmelsen få tydelig fram at dette i hovedsak er basert på de anskaffelsene og sektorene som miljømyndighetene særlig peker på bl.a. i Meld. St. 22 (2018–2019) *Smartere innkjøp – effektive og profesjonelle offentlige innkjøp*. Dette for å hjelpe oppdragsgiverne så langt som mulig i denne vurderingen.
- Bestemmelsen bør fokusere på at oppdragsgiver skal stille effektive og gode miljøkrav og/eller -kriterier, heller enn hvordan. Dersom det er ønskelig å framheve vektning av miljø i tildelingskriteriene som den foretrukne løsningen, bør det likevel være mulig for oppdragsgiver, gjennom f.eks. et unntak eller som en del av en relevansvurdering, å ta klima- og miljøhensyn på andre måter i anskaffelsen.
- Det bør også kunne være mulig for oppdragsgiver å ikke ta miljøhensyn, også i anskaffelser der det normalt kan være miljøgevinst å hente. Dette kan f.eks. være knyttet til økonomi, som nevnt i høringsnotatet, eller kan være på områder som allerede er så gjennomregulerte på miljø e.l. at ytterligere krav i en anskaffelse ikke er nødvendig, eller at det ikke fins egnede måter å ta miljøhensyn ennå. Dersom unntaket benyttes, vil det være naturlig med et krav om at dette begrunnes i anskaffelsesprotokollen e.l.

Et annet forslag er å gjøre enkelte skjerpede tilpasninger i dagens bestemmelse, med bl.a. å endre «kan» til «skal» og også skjerpe vektingskravet. Dette vil skjerpe kravene i regelverket til miljø, men uten å ta bort den nødvendige fleksibiliteten. Det vil også innebære at det ikke gjøres for store endringer før regelverksarbeidet som Nærings- og fiskeridepartementet har satt i gang, er på plass. En ny § 7-9 kan da se slik ut:

«Oppdragsgiveren skal legge vekt på å minimere miljøbelastningen og fremme klimavennlige løsninger ved sine anskaffelser og skal stille miljøkrav eller kriterier i alle egnede trinn av anskaffelsesprosessen der det er relevant og knyttet til leveransen. Der miljø brukes som tildelingskriterium skal det vektas minimum 30 prosent eller høyere.»

De nye bestemmelsenes plassering bør vurderes når endelig innhold er bestemt. Slik det er lagt opp nå, vil forslagene i hovedsak tas inn i forskriftenes del I og skal følgelig gjelde alle anskaffelser. I dagens regelverk er det ikke oppstilt konkrete krav til hvordan en anskaffelse som omfattes av del I, skal gjennomføres, annet enn at den i hovedsak skal følge de grunnleggende prinsippene (+ noen få andre konkrete føringer). Dersom det innføres et krav om vektning av miljø i med 30 pst. i alle anskaffelser, så synes det da å innføres et nytt krav

både om at det må oppstilles tildelingskriterier, og at de må vektes i del I-anskaffelser. Det samme gjelder også for del II-anskaffelser i anskaffelsesforskriften med hensyn til vekting, da § 8-11 om tildelingskriterier ikke stiller krav om vekting i dag. Det vil si at jo mer konkrete føringer som legges i den nye miljøbestemmelsen, jo mer bør plasseringen av bestemmelsen vurderes, jf. slik Nærings- og fiskeridepartementet er inne på i omtalen av forslag 2.

Nærings- og fiskeridepartementet ber om et estimat for hvilke kostnadseffekter de ulike forslagene vil ha. Samferdselsdepartementet vil anta at forslagene vil ha en rekke fordyrende effekter der samtlige vil være størst for forslag 1 og minst for forslag 3, bl.a.:

- de vil innebære et økt kompetansekrav og en mer omfattende evalueringsprosess for offentlige innkjøpere. Dette vil kunne være kostnadsdrivende i form av mer omfattende kursing og opplæring, økt behov for bruk av ekstern konsulentbistand i anskaffelsesprosesser og økt tidsbruk i gjennomføringen av anskaffelser.
- på grunn av lite objektive og kvantifiserbare miljøkriterier i anskaffelser der disse er mindre relevante samt mangel på kompetanse hos offentlige innkjøpere, vil en kunne få dyrere kontrakter for oppdragsgiverne. Dette gjennom at en minimal realiserbar miljøeffekt i anskaffelsen gjennom regelverket vil tillegges for stor vekt sammenliknet med øvrige kvalitetskriterier og pris.
- økte kostnader gjennom økt risiko for klager, konflikter og erstatningskrav. Dette henger igjen sammen med at forslagene slik de er formulert setter svært høye miljøfaglige kompetansekrav til offentlige innkjøpere, også der miljøeffekten vil være begrenset. Forslagene vil kunne føre til en risiko for kostnadsøkende feil i anskaffelsesprosesser som i mange tilfeller ikke vil kunne rettferdiggjøres sett opp mot realiserbar miljøeffekt i anskaffelsen.

Med hilsen

Rolv Dahl-Jørgensen (e.f.)
avdelingsdirektør

Elin Marie Furu
underdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Vedlegg